

UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK Oponenta Rigorózní práce
(uznání práce diplomové za rigorózní)

Jméno diplomanta:	Mgr. Ondřej Mlčák
Téma práce:	Trest zákazu činnosti a jeho kontrola
Rozsah práce	Celkem 104 stran (z toho 82 stran vlastního textu)
Datum odevzdání:	6. 10. 2024
Zpracovatel oponentského posudku k uznání práce za rigorózní	JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

1. Aktuálnost (novost) tématu

Autor napsal původně diplomovou práci, kterou nyní žádá uznat za rigorózní, na téma trestu zákazu činnosti a jeho kontroly. Jde o jeden z druhů trestů, který je tradiční, je hojně využíván v aplikační praxi, zpravidla je ukládán jako trest vedlejší vedle dalších druhů trestů ukládaných jako hlavních. Využíván je především za trestné činy v dopravě v podobě trestu zákazu řízení motorových vozidel, nicméně zakazovat i celou řadu dalších činností. V poslední době došlo též ke změnám v legislativě ve spojitosti s dopravou, zavedeny byly tzv. terapeutické programy pro řidiče, které s probíraným tématem souvisí. Zvolené téma je tak vhodné ke zpracování v kandidátské práci.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

- teoretické znalosti – byly potřeba znalosti z oboru trestního práva hmotného, též z dalších právních oborů (zejména ústavního a správního), ale i z dalších doprovodných věd kriminálních (penologie, kriminologie, kriminalistiky či kriminální politiky),
- vstupní údaje a jejich zpracování – autor se měl zabývat právní úpravou trestu zákazu činnosti, jeho výkonem, sankcionováním jeho porušení, mohl zohlednit současnou i dřívější judikaturu, příp. provést srovnání historické či mezinárodní, vhodné by bylo využít především různé statistiky, případně též kazuistiku, či vlastní kriminologické výzkumy,
- použité metody – odpovídají tématu, jde především o deskripci a analýzu stávajícího stavu s prvky syntézy.

3. Formální a systematické členění práce

Po formální stránce má práce náležitosti kladené na diplomové práce na PFUK.

Práce je kromě úvodu a závěru členěna do deseti na sebe logicky navazujících kapitol. V první obecné kapitole autor představil systém trestů v českém trestním právu, pojem a účel trestu a pojem alternativních trestů. Ve druhé kapitole uvedl již zákaz činnosti, zařadil jej do systému trestů, aby na to pak ve třetí kapitole navázal podmínkami pro jeho uložení a jeho výměrou. Ve čtvrté a páté zvláštní kapitole věnoval pozornost dalším trestním zákonům a specifickým podmínkám ukládání tohoto trestu dvěma okruhům pachatelů – právníkům osobám a mladistvým. Šestá kapitola je věnována vykonávacímu řízení. V sedmé kapitole autor obecně pojednal o kontrole tohoto druhu trestu. Osmá

kapitola na ni navazuje pojednáním o trestném činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. V deváté kapitole je připojeno pojednání o tomtéž trestu za přestupky. Konečně v poslední číslované desáté kapitole mají být uvedeny návrhy de lege ferenda, očekávaná je tak určitá syntéza poznatků a z ní plynoucí rezultat v podobě autorových vlastních návrhů změn právní úpravy v oblasti trestu zákazu činnosti a zařízení jeho výkonu, ve skutečnosti jde však o pasáž o zcela něčem jiném, o kritice stávajícího systému vzdělávání v autoškolách, o připraveném návrhu změny zákona o silničním provozu (tisk 366 z 9. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky) a již dříve přijatých a dosud neúčinných změn trestního zákoníku.

Na první pohled se tak zdá struktura práce jako vcelku logická, autor jde od obecného ke zvláštnímu, respektuje i procesní postup (nejprve zkoumání podmínek pro uložení trestu, následně zařízení jeho výkonu, provedení kontroly jeho výkonu, případně sankcionování jeho nedodržení). Samozřejmě myslitelné je i jiné členění. Autor vyšel z členění s více samostatnými kapitolami, které nespojoval do větších celků (např. trestní právo versus správní právo), takže se někomu může zdát dokonce nesprávné vyzdvížení některých otázek na úroveň obecnějších témat (zákaz činnosti obecně, podmínky jeho ukládání a jeho výměra, kde je pojednáno jen o trestním zákoníku, versus zvláštnosti v dalších trestních zákonech, v nichž jsou další pravidla pro ukládání a výměru tohoto trestu). Nicméně určité ratio způsob zvolený autorem má.

4. Vyjádření k práci

Oponent obecně považuje za poněkud problematické vyjadřovat se k již dříve hodnocené diplomové práci jako k práci rigorózní, na niž jsou kladeny přece jen významně vyšší nároky, žádá se po autorovi lepší propojení teoretických poznatků a aplikační praxe, kterou si student zpravidla z povahy věci nemohl dosud osvojit, žádá se též detailnější zaměření obvykle na úzeji vymezené téma. Diplomant po vcelku kladném hodnocení diplomové práce (byť nikoli bez jakýchkoliv výhrad, když byl v posudcích navrhován stupeň 1-2) měl zřejmě představu, že jde o práci výjimečnou, mimořádně kvalitní, která může rovnou obstát coby práce rigorózní. Bohužel ale již z uvedeného trochu vyplývá, že o nijak mimořádně kvalitní práci nejde, svým rozsahem jen hraničně dostačuje coby práce rigorózní, z hlediska obsahového je takové posouzení ještě problematictější.

Diplomant úvodní části práce věnoval obecnějším tématům, která navíc jen nastínil, nijak do hloubky nepronikl. Úvodní věta o alternativních trestech je dokonce mírně šokující a zjevně nesprávná, když za alternativní autor označil všechny druhy trestů odlišné od trestu odnětí svobody, aby tuto tezi posléze (správně) redukoval, a to alespoň do té míry, že vyloučil dva ryze vedlejší tresty ukládané vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody (ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztráty vojenské hodnosti). Sám pak navíc na základě statistických údajů dospěl k důvodnému závěru, že ani trest zákazu činnosti zpravidla nebývá ukládán jako trest samostatný, a tedy i hlavní (v tomto směru lze snad jen hovořit o alternativních trestech, tj. těch, které jako trest hlavní jsou ukládány namísto trestu odnětí svobody). Bohužel autor (podobně ale jako český zákonodárce) odlišování trestů na hlavní a vedlejší neuzivá, spíše rozlišuje trest samostatný a vedlejší, což právě vede k určitých zmatením.

Autor jinak podává běžný učebnicový výklad, do problematických aspektů současné právní úpravy a aplikační praxe se příliš nepouští, s ohledem na relativně útlý přehled literatury ani nezaznamenal, že by se řada problémů v odborné literatuře řešila, nepodrobil tak takové názory kritické analýze a nevyvodil ani vlastní odůvodněné závěry ohledně těchto sporných témat (neboť si takové otázky ani nepoložil). Práce tak svým způsobem jde po povrchu, neproniká v mnoha ohledech do hloubky. Místy dokonce se při obecném výkladu, zpravidla přebíraném přímo ze zákona, z učebnic či komentářů, dopustil pochybení, nepřesností či zjednodušení bez vysvětlení. Tak např. nesprávná je definice trestního zákona ve smyslu § 110 tr. zákoníku na str. 24. Nedomyšlené a nesprávné je tvrzení (str. 52), že oznámení obecního úřadu obce s rozšířenou působností řidiči o připsání bodů do systému bodového hodnocení a dosažení celkového počtu 12 bodů je oním opatřením, na základě kterého se před právní mocí rozhodnutí v trestní věci odnímá řídičské oprávnění, a tedy je započitatelné do trestu zákazu činnosti (vždyť až rozsudek v trestní věci je podkladem pro takový zápis bodů, tedy zápis následuje po právní moci rozsudku/trestního příkazu v trestní věci pro týž skutek). Paušalizované, blíže nevysvětlené a v konkrétních případech zřejmě nikoli platné se může jevit tvrzení, že veškerým činností, jejichž výkon nelze znemožnit trestem zákazu činnosti, lze zamezit uložení přiměřených opatření a přiměřených

povinností – tj. například i zmiňovanou jízdu na kole (viz k tomu opačný názor v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2022, sp. zn. 7 Tdo 351/2022, které ale nebylo schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek)?

Povětšinou však deskriptivním způsobem konstatuje, co je přípustné a co nikoli, co právnímu řádu odpovídá a co nikoli. Svá tvrzení namnoze zakládá na případech řešených v aplikační praxi, přičemž odkazuje na konkrétní rozhodnutí. Bohužel však přitom vůbec nerozlišuje různý význam rozhodnutí, názor z nich převzatý bere za daný (jednou pro vždy), aniž by se zabýval tím, nakolik je takto zobecněný *pro futuro* relevantní. Autor předně nerozlišuje mezi rozhodnutími publikovanými a nepublikovanými v oficiální Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, kterou vydává Nejvyšší soud (rozhodnutí prochází připomínkovým řízením a právní věty schvaluje trestní kolegium Nejvyššího soudu většinou hlasů). Tak např. nepůsobí zcela věrohodně pouhé konstatování, že se určitý problém řeší určitým způsobem bez vysvětlení, proč tomu tak je, a to jen s odkazem na konkrétní rozhodnutí, zvláště jde-li o rozhodnutí některého ze soudů nižších článků soudní soustavy, aniž by bylo uvedeno, že s určitou právní větou bylo publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, řadě trestní (např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 23 To 583/2007, u něhož bylo opomenuto, že bylo uveřejněno pod č. 33/2008 Sb. rozh. tr.). Tím je čtenář ochuzován o velmi významnou informaci, která dává určitou míru jistoty, že se takovým názorem bude řídit i aplikační praxe. Autor též nekriticky přebírá mnoho názorů z rozhodnutí z dob minulého režimu (tj. přijatých před rokem 1989), tato rozhodnutí vůbec nepodrobuje testování, nakolik i za současných sociálních, ekonomických, politických a právních poměrů mohou i nadále obstát (viz např. nepřípustnost vymezení trestu zákazu zamezením sloužit v ozbrojených silách vyslovené v 60. letech 20. století versus dnešní profesionalizovaná armáda etc.).

Některé významné otázky však v práci zůstaly nezodpovězeny, byť současnou aplikační praxi dosti trápí. Tak například ve spojitosti s podmíněným upuštěním od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, který byl postupně ukládán více soudy postupně (a týká se téhož zaměření – např. řízení motorových vozidel všeho druhu), není řešeno, který soud má být příslušný k rozhodnutí o návrhu odsouzeného na takový postup; není řešeno, nakolik souběžně či návazně mají být odsouzeným vykonávány tresty zákazu činnosti, které jsou zčásti zaměřeny stejně, jeden je ale vymezen širěji než druhý (např. zákaz řízení motorových vozidel – všech versus určité skupiny, např. A), nakolik zákaz řízení motorových vozidel skupiny B zamezuje řízení vozidel skupiny C (jež správní orgány podmiňují platným oprávněním pro skupinu B), nakolik je možno specificky zakázat jen tzv. víkendové či noční řízení motorových vozidel (např. v denní době od 20 h. do 6 h. druhého dne, popř. řízení jen od pátku 20 h do pondělí 4 h.) apod. V některých ohledech jsou jako jediné možné představeny teze zpravidla převzaté z části odborné literatury, pominuty jsou i jiné možné názory, není vedena k tomu prakticky žádná relevantní polemika, nejsou předkládány a váženy argumenty ve prospěch té či oné verze (např. tvrzení, že trest zákazu činnosti platí jen na území České republiky, nikoli i v zahraničí – srov. též povinnost s národním řidičským průkazem odevzdat i zahraniční; tvrzení, že maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní se dopouští i osoba vykonávající činnost, ač po dosažení 12 bodů jí bylo řidičské oprávnění odňato, a to s ohledem na absenci formálního rozhodnutí etc.). To vše ovšem souvisí s neznalostí další významné části odborné literatury, s níž autor (podle seznamu na konci práce) nepracoval a v níž byla řada z nastíněných problémů řešena. To platí i pro nově zaváděné tzv. terapeutické programy pro řidiče, o nichž již bylo publikováno i v době psaní diplomové práce.

Ve shrnující desáté kapitole nejsou obsaženy vlastně žádné návrhy autora na změnu právní úpravy, ač by to čtenář očekával (viz shora u struktury práce).

Především ale v práci chybí významnější nadstavba, která je dobrým zvykem u dobrých diplomových prací, a obvykle žádaná i u rigorózních prací, a sice provedení mezinárodního srovnání s cizí právní úpravou s přiblížením právní úpravy a aplikační praxe v zahraničí. Ze zahraničních zdrojů autor vůbec nevycházel. Nenastínil ani historický vývoj právní úpravy a náhledu na probíraný institut.

Předloženou práci z hlediska struktury, zvolených metod, obsahové náplně i přístupu autora považuji za notně problematickou, skutečně velmi hraniční pro její uznání coby práce rigorózní, nakonec ji ale ještě i jako práci rigorózní (byť s výhradami) akceptuji (a to i s ohledem na obtíže dané též dobou její přípravy, kdy z důvodu tzv. proticovidových opatření byl studentům značně ztížen přístup k odborné literatuře, museli se potýkat i s dalšími problémy v rámci jejich studia).

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce představit trest zákazu činnosti a jeho výkon byl v zásadě a s výhradami splněn, další cíl v podobě vlastních návrhů de lege ferenda nebyl vlastně naplněn (hodnocení návrhů legislativních změn, o nichž se vede legislativní proces, popř. již byl ukončen, ale zákony ještě nenabýly účinnosti, podle mého soudu takovým dostatečným vyústěním není).
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Nebylo zjištěno, že by práce byla plagiátem jiných prací (za využití elektronické analýzy). Autor použité zdroje řádně vyznačoval. Práce má místy charakter kompilace, převažuje deskriptivní metoda, přesto jde o původní zpracování tématu. Vyšší míra shody s jinými kandidátskými pracemi je dána především v důsledku citací zákonů a judikatury.
Logická stavba práce	Práce je členěna do kapitol a podkapitol (viz výše).
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Přehled použité literatury s ohledem na zvolené téma by mohl a měl být významně bohatší, a to i vzhledem k zpracování tématu na úrovni diplomové práce, ve vztahu k práci rigorózní nijak zvláště obsáhlý není, čítá necelé čtyři desítky pramenů. Přitom jde o oblast, jíž je pravidelně věnována pozornost v odborné literatuře, navíc s ohledem na četnost přesahů zmiňovaných v práci by bylo možno očekávat zařazení i celé řady dalších pramenů vztahujících se k dalším dílčím tématům. Autor pominul celou řadu odborných článků, ač zpracovával témata v nich uváděná (Babiaková, Kněžinek, Ondruš, Polák, Púry, Říha, Šámal a další), neuvedeny zůstaly některé prameny obvykle uváděné, dokonce ale i monografie (např. k dopravnímu právu). S cizojazyčnými prameny autor vůbec nepracoval. I to znatelně snižuje hloubku zpracování práce, kterou by bylo možno u rigorózní práce očekávat. Autor jinak citoval jednotným stylem založeným na ČSN ISO 690, resp. 690-2, a to jak v seznamu literatury, tak i v poznámkách pod čarou. Problematická je i práce s judikaturou, autor vůbec nerozlišuje, zda jde o rozhodnutí publikovaná či nepublikovaná v příslušné sbírce, především ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, kterou vydává Nejvyšší soud.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Práce z hlediska hloubky analýzy splňuje požadavky kladené na diplomové práce, lze ji (i přes značné výhrady) ještě jako hraniční akceptovat i jako práci rigorózní.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Formální úprava je na dobré úrovni, autor grafy ani tabulky nevyužíval, ač se to s ohledem na práci se statistikou nabízelo.
Jazyková a stylistická úroveň	Z hlediska jazykového je práce na vcelku dobré úrovni, gramatické chyby se v zásadě nevyskytují (občas se objevují chyby v interpunkci), z hlediska stylistického je práce také na dobré úrovni (někdy lze nalézt užití nevhodných a zavádějících vazeb – např. „trestný čin ... je hojně judikován“).

6. Otázky k zodpovězení při obhajobě:

- *Který soud má být příslušný k rozhodnutí odsouzeného o návrhu na podmíněné upuštění od výkonu trestu zákazu činnosti, který byl postupně ukládán více soudy (např. ve výměrách 2, 3, 1 a 4 let)?*
- *Čím je opodstatněn závěr, že odsouzený k trestu zákazu činnosti (např. spočívajícímu zákazu řízení motorových vozidel) může tuto činnost vykonávat v zahraničí?*
- *Jak je to s možností vymezení zákazu činnosti jen v určitých denních hodinách (popř. o víkendech)?*
- *Jak se řeší postupné uložení širšího a užšího vymezení trestu zákazu činnosti (viz shora)?*
- *Jaké máte vlastní návrhy de lege ferenda?*

7. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě (s tím, že ponechávám na komisi zvážení kvality práce, a to i v závislosti na obhajobě autora).

V Praze dne 8. 12. 2024

JUDr. Jiří Říha, Ph.D.
oponent